

Jožetu Dularju v spomin
1915–2000

O božiču in novem letu je navada, da si zaželimo sreče, zadovoljstva in predvsem zdravja. Take so bile tudi mnoge želje prijateljev in sodelavcev pisatelju, narodopiscu in humanistu **Jožetu Dularju**, želje, da bi premagal mučno bolezen, ki je ustavila njegovo iskrivo pero, in bi mogel ponovno s polno energijo zajeti iz ljudske zakladnice tisto, kar je znal tako živo ubesediti v svojih literarnih in strokovnih delih. Toda Usoda ne sprašuje po željah, gluha je za načrte: z zaprtimi očmi stopa po poti naravnih zakonitosti. In spotoma je konec prosinca povabila s seboj prof. Dularja. Odšel je za vedno k svojim prednikom, ki jim je v literarnih delih postavljaj spomenike. S seboj je odnesel svoje načrte, nam pa zapustil vse zbrano in zapisano bogastvo ter plemenit spomin.

Jože Dular se je rodil 24. februarja 1915 v Vavti vasi pri Novem mestu, hodil v šolo v Ljubljani in v Novem mestu, študiral slovenski jezik s književnostjo, francoščino, češčino in primerjalno književnost na filozofski fakulteti in leta 1959 opravil dopolnilni strokovni izpit za kustosa muzeologije. S tem pa se je zapisal stroki, ki ohranja narodovo zgodovino, tudi tisto, ki govori o navadnem človeku. Z narodopisjem se je Dular uradno srečal že 1944. leta, ko je lektoriral Narodopisje Slovencev I, ki ga je, kot njegov roman in pesniško zbirko, založila založba Klas. Nikdar ga nisem vprašala, ali ga je morda tudi to »potegnilo« v narodopisno stroko; da pa je imel prirojen posluš za življenje na podeželju, pričajo že njegove črtice in novele (*Ljudje ob Krki*, 1943; *Na drugi strani Krke*, 1989), romani (*Krka umira*, 1944; *Udari na gundalo, Jandre*, 1967; *Krka pa teče naprej*, 1983), romansirana povest *Mesto nad Bojico* (1997) in mnogi poljudni članki in razprave, ki jih je objavljaval v dolenjskih in belokranjskih časopisih in strokovnih revijah (več kot 1200 enot). Iz njih govori velika ljubezen do »njegove« Bele krajine, deželice onstran Gorjancev, kjer se je udomil in pognal nove korenine, hvaležnost do Belokranjcev, ki so ga vzeli za svojega, sam pa jim je posvetil najplodovitejša leta svojega življenja. Potem, ko je julija 1950 v Dolenjskih novicah napovedal, da se v Metliki snuje Belokranjski muzej, je že dobro leto za tem lahko poročal, da je muzej že zaživel. In potem je pod njegovim vodstvom živel in se razvijal dolgih trideset let, postal eden najbolj povednih pokrajinskih muzejev pri nas in takega je zapustil mlajšim generacijam. Dular pa se je tudi sicer razdajal belokranjskim občinam: bil je predsednik Belokranjskega muzejskega društva, poleg muzeja je vodil še posebne muzejske zbirke v Metliki (Ganglova hiša, Slovenski gasilski muzej), na Vinici (Župančičeva spominska zbirka) in krajevno muzejsko zbirko v Semiču, aktivno je sodeloval s turističnimi organizacijami in bil pripravljen pomagati vsakomur, ki je potreboval njegovo strokovno ali organizacijsko pomoč. S posebnimi publikacijami nas z več dopolnjenimi izdajami popelje po zbirkah Belokranjskega muzeja, po Slovenskem gasilskem muzeju, predstavi gasilsko godbo, izpod njegovega peresa nastajajo vedno nove, dopolnjene izdaje Metlike skozi stoletja, ne pozabi Adlešičev, Župančičeve Vinice in Semiča, pa tudi ne pomembnih Belokranjcev: obeh bratov Navratilov, od katerih je kot jezikoslovec in narodopisec pomemben predvsem Ivan Navratil, Nika Županiča, Boža Račiča. Pogledal je celo v metliško delavnico podobarjev Jerebov. Z narodopisnega vidika je že v šestdesetih letih sistematično, še preden so povsem propadli, raziskoval mline ob Kolpi in jih v 15 nadaljevanjih predstavil v Dolenjskem listu (morda ne bi bilo napak, če bi vseh petnajst nadaljevanj članka *Mlini na Kolpi umirajo* združili v eni naših strokovnih publikacij, da bi bili bolj dostopni), v Slovenskem etnografu je objavil razpravo *Soseske zidanice v vzhodni Beli krajini* (1963–64) v Traditiones pa *Svetila v Beli krajini* (1977). Zanimivi so tudi njegovi opisi semiške ohceti, jurjevanja in starega pustovanja, ki so ga na pragu 20. stoletja (1901. leta) na temo »Burska vojska na dan sv. Kurenta« organizirali v Metliki in ga je kot voščilo v jubilejnem zborniku Traditiones namenil svojemu prijatelju – raziskovalcu mask Niku Kuretu ob njegovi sedemdesetletnici.

Jožeta Dularja ni več, Krka in Kolpa pa tečeta naprej in njuni bregovi, brzice in zelena gladina skrivnostno vabijo in opominjajo: še smo tu ljudje, ki varujemo dolenjsko kulturno dediščino, še stojijo zidanice, še rodi vinska trta, še so tu kozolci in mlini in pesem in ples in šege, ki se ponovno prebujajo v življenje, predvsem pa so tu poti in sledi, ki jih je odtisnil Dularjev raziskovalni korak.

Helena Ložar-Podlogar